

Arménie

Radikální politické změny v Arménii v dubnu 2018 (tzv. „sametová revoluce“) a posun od oligarchického klientelistického systému k demokratičtějšímu a méně korupčním se odrazily také v ekonomice. Lze očekávat další změny a to jak v ekonomickém zákonodárství včetně daní, tak změny v investičním portfoliu. Politické změny přinesly revizi a pozastavení některých zahraničních investic, kvůli údajnému korupčnímu pozadí, což vedlo k dočasnému snížení růstu ve druhé polovině roku 2018. Centrální banka udržovala stabilitu a inflace i kurs arménského dramu výrazně nefluktovaly. V roce 2017 dosahoval HDP na hlavu 3857 USD a mezitříletní inflace dosahovala v prosinci 2018 3 %. Populace Arménie čítá 3 miliónu obyvatel a nezaměstnanost dosahovala až 19 %. Meztříletní růst HDP v roce 2018 dosahoval 6 %.

Ukazatel	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Růst HDP (%)	0,3	7,5	6,0	4,8	4,5	4,5
HDP/obyv. (USD)	3 526	3 857	4 190	4 447	4 705	4 986
Míra inflace (%)	-1,4	0,9	3,0	4,4	3,8	4,0
Nezaměstnanost (%)	18,8	18,9	18,9	18,6	18,2	18,3
Bilance běžného účtu (mld. USD)	-0,2	-0,3	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6
Populace (mln.)	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Konkurenceschopnost	79/138	79/137	70/140	–	–	–
Exportní riziko OECD	6/7	6/7	6/7	–	–	–

Odhad Mezinárodního měnového fondu

Zdroj: MME, OECD, WEF, SB

- ▶ EU podepsala s Arménií dohodu CEPA v roce 2017, která mj. upravuje obchodní vztahy.
- ▶ V žebříčku konkurenceschopnosti, který sestavuje Světové ekonomické fórum (WEF), se Arménie umístila na 70. pozici ze 140 srovnávaných ekonomik. Stupeň exportního rizika dle OECD je 6/7.

Vývoz ČR do Arménie 2018 (2017), hlavní sektory

Kód zboží	Název zboží	Stat. hodnota 2018 CZK (tis.)	Podíl z celku (%)	Stat. hodnota 2017 CZK (tis.)	Mezitroční nárůst (%)
8517	Přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů ap. dat	528 367	33,0	194 754	171,3
8502	Elektrická generátorová soustrojí a rotační měniče	194 410	12,1	154 066	26,2
9032	Automatické regulační nebo kontrolní přístroje a zařízení	165 654	10,3	358	46 172,1
8802	Ostatní letadla (například vrtulníky, letouny); kosmické lodě (včetně)	121 807	7,6	–	–
8471	Stroje pro automat. zprac. dat, jednotky, snímače ap.	118 947	7,4	75 161	58,3
9022	Rentgenové přístroje a přístroje používající záření alfa, beta nebo ga	57 766	3,6	19 650	194,0
9018	Lékařské, zubolékařské nebo zvěrolékařské nástroje a přístroje aj.	55 118	3,4	1 291	4 169,4
3305	Přípravky na vlasy	34 817	2,2	37 441	-7,0
3917	Trouby trubky hadice příslušenství z plastů	24 102	1,5	5 814	314,6
8507	Elektrické akumulátory, včetně separátorů	21 842	1,4	28 641	-23,7
Celkem TOP 10		1 322 830	82,6	517 176	155,8
Celkem vývoz		1 601 289		867 867	84,5

zdroj: ČSÚ

Dovoz ČR z Arménie 2018 (2017), hlavní sektory

Kód zboží	Název zboží	Stat. hodnota 2018 CZK (tis.)	Podíl z celku (%)	Stat. hodnota 2017 CZK (tis.)	Mezitroční nárůst (%)
7202	Feroslitiny	32 560	32,9	16 067	102,7
2208	Ethylalkohol nedenat pod 80 % destiláty likéry	22 903	23,1	22 383	2,3
6203	Obleky, saka, kalhoty, komplety aj., pánské	14 579	14,7	15 000	-2,8
7607	Fólie hliníkové o síle pod 0,2 mm	11 428	11,5	11 961	-4,5
6201	Svrchníky kabáty větrovky ap. pánské chlapecké	2 806	2,8	1 064	163,7
9032	Automatické regulační nebo kontrolní přístroje a zařízení	1 829	1,8	3 351	-45,4
7020	Zboží skleněné ostatní	1 391	1,4	2 240	-37,9
6204	Kostýmy, šaty, sukně, kalhoty ap., dámské, dívčí	1 173	1,2	694	69,0
2512	Moučky fosilní křemičité ap. zeminy křemičité	1 127	1,1	679	66,0
7118	Mince	1 100	1,1	214	414,0
Celkem TOP 10		90 896	91,8	73 653	23,4
Celkem dovoz		99 041		80 986	22,3

zdroj: ČSÚ

Příležitosti pro český export

► Elektrotechnika

Co se týče hodnoty vyvezeného zboží z Česka do Arménie, na prvním místě figurují telefony včetně mobilních, přičemž za prvních 11 měsíců roku 2018 dosáhla jejich hodnota 19 866 tis. USD. Špatně si nevedla ani, regulační a ovládací přístroje a zařízení v hodnotě 7 257 tis. USD, zařízení k automatickému zpracování dat v hodnotě 2 990 tis. USD, přístroje radiodiagnostiky a jejich příslušenství v hodnotě 2 357 tis. USD a další elektrotechnická zařízení. Elektrotechnická zařízení jsou na prvním místě exportů do Arménie, což dokazuje, že Arménie oceňuje českou technologickou vyspělost, i když v případě telefonů se může jednat i o reexport. Každopádně Česko v exportu do Arménie překonává v hodnotě vývozu i některé prioritní země, např. sousední Ázerbájdžán. Vzhledem k vysokému renomé českých elektrotechnických výrobků se v tomto sektoru i nadále rýsuje největší exportní potenciál Česka v Arménii.

► Energetický průmysl

Energetika představuje významnou oblast pro budování exportních vztahů České republiky do Arménie. Pro následující období se předpokládá modernizace jaderné elektrárny v Metsamoru, i když na tomto obchodu bude mít strategický zájem Rusko. Dále se staví nová paroplynová elektrárna u Jerevanu pod vedením konsorcia Renncor / Siemens. Na těchto dvou velkých projektech je účast českých firem omezena na subkontrahování, ale nadále trvá zájem o využití lokálních zdrojů, zejména geotermální energie, vodní energie a energie ze slunce a větru. České firmy dodaly za prvních 11 měsíců roku 2018 např. generátory v hodnotě 8 944 tis. USD.

► Automobilový průmysl a civilní letecký průmysl

Arménie má zájem o české automobily, autobusy, elektrobusy a menší dopravní letadla. Vzhledem k horšímu terénu, špatné infrastruktuře i počtu letišť ze sovětských dob se podařilo realizovat prodej letounu L-410 za 5 477 tis. USD a bude-li Arménie nadále ekonomicky růst, právě prodej malých dopravních a sportovních letounů má velký potenciál růstu. Členitý terén, špatný stav silnic a rostoucí kupní síla také nahrává prodejem českých automobilů kategorie SUV, elektrobusů pro kopcovitá města včetně Jerevanu a autobusů pro meziměstskou i městskou dopravu.

► Chemický průmysl

Z hlediska tonáže jsou chemické výrobky těmi nejčastějšími položkami českého exportu do Arménie, ovšem přidaná hodnota je nižší – do Arménie se dovezlo chemické a drogistické zboží v hodnotě 4 502 tis. USD. Nejhojněji jsou zastoupeny přípravky pro péči o vlasy, silice a vonné látky, a leštící a čisticí přípravky.

Perspektivní sektor	Konkrétní příležitosti
Chemický průmysl	HS 3305 - Přípravky na vlasy
	HS 3306 - Přípravky pro ústní nebo zubní hygienu, aj.
Strojírenský průmysl	HS 7308 - Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli
	HS 7318 - Šrouby a vruty, svorníky nýty, aj. ze železa, oceli
	HS 7326 - Ost. výrobky ze železa, oceli
	HS 8471 - Ostatní zařízení k automatickému zpracování dat
	HS 8421 - Odstředivky, včetně odstředivých sušiček
	HS 8471 - Zařízení pro automat. zpracování dat a jejich jednotky; snímače ap.
	HS 8481 - Kohouty, ventily ap. zařízení pro potrubí, kotle, vany aj.
	HS 8502 - Elektrická generátorová soustrojí a rotační měniče
	HS 8504 - Elektrické transformátory, statické měniče a indukory
	HS 8507 - Elektrické akumulátory, včetně separátorů
Elektrotechnika	HS 8509 - Elektromechanické přístroje pro domácnost, s vestavěným elektrickým motorem, ne vysavače
	HS 8517 - Přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů ap. dat
	HS 8528 - Monitory, projektory, bez TV, přijímače televizní
	HS 8537 - Tabule, panely, ovládací stoly, pulty, skříně a. základny pro el. Ovládání
	HS 8541 - Diody, tranzistory ap. polovodičová zařízení
	HS 8539 - Elektrické žárovky či výbojky
	HS 8703 - Osobní automobily aj. motorová vozidla pro přepravu osob
Dopravní průmysl	HS 8702 - Motorová vozidla pro dopravu 10 a více osob
	HS 8802 - Letouny a ostatní letadla
Civilní letecký průmysl	HS 8406 - Parní turbíny
Energetický průmysl	HS 8410 - Vodní turbíny
	HS 8432 - Stroje a přístroje pro zemědělství, zahradnictví nebo lesnictví, k přípravě nebo obdělávání půdy;

Příležitosti pro rozvojovou spolupráci

Kategorie vyspělosti země: LMIC

Absolutní chudoba v Arménii postupně klesá (11,6 % v roce 2017) s tím, jak pokračuje zlepšování infrastruktury a rozvoj venkova, byť zemědělství v druhé polovině roku 2018 mírně pokleslo.

► Dopravní průmysl a infrastruktura

Arménie nadále trpí špatnou infrastrukturou přes jistá zlepšení. Železniční síť je zastaralá a nedostatečně pokrývající zemi, přičemž nové tratě nebyly budovány po desítky let a zvažovaný projekt železničního spojení s Íránem byl zatím odložen. Železniční i silniční spojení s Tureckem a Ázerbájdžánem kvůli blokádě neexistuje od roku 1993. Silniční síť se rozvíjí kolem Jerevanu, ale napojení na jediné dvě otevřené hranice s Gruzíí a Íránem si žádá zlepšení. Příležitosti rozvojové spolupráce je možné hledat jak při budování komunikací, tak energetických sítí, ale i škol, např. z prostředků Světové banky, EBRD, Asian Development Bank, USAID a dalších.

► Zemědělský a potravinářský průmysl

Arménie má problém s dostupností svých zemědělských produktů a s udržováním jejich kvality. Zatímco sektor výroby alkoholických nápojů se úspěšně rozvíjí, potravinářství je na tom hůře a mnoho venkovských farem trpí tím, že nedostanou svoje výrobky, často v bio-kvalitě, na trh. ZÚ Jerevan realizoval v roce 2018 projekt na podporu pěstování brokolice a dostupu výrobků ženského zemědělského družstva Gargar v severní Arménii na trh. FAO uvádí ve své zprávě ke strategickému programování 2016–2020 jako hlavní rizika plenění zdrojů (např. vodních), nedostupnost dat v souladu s mezinárodními standardy, a právě zvyšování kapacit malých pěstitelů. FAO, WFP, UNDP a EU a další poskytují financování projektů podobného druhu.

► Vodohospodářský a odpadní průmysl

Zpracování odpadů a čištění vody má pro Arménii klíčový význam a je její prioritou. Země produkuje každým rokem 368 618 tun MSW (městský pevný odpad), což znamená 119,8 kilogramů na jednoho obyvatele za rok. V nedávné době se Arménii podařilo získat půjčky od mezinárodních institucí (EU NIF, EBRD, E5P) na modernizaci systému zacházení s pevným odpadem tak, aby tento odpovídal normám EU. Arménie zatím nedokáže své odpady recyklovat, ač na toto téma probíhají školení a projekty (včetně českého malého rozvojového projektu v roce 2017).